

ความคิดเห็นของเกษตรกรรายย่อยต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ในจังหวัดเชียงใหม่

Opinion of smallholder farmers on the conversion of layer hens to organic farming in Chiang Mai province

อุมาพร สุวะจะ¹, ณฐิตากานต์ พัยคชา^{1*}, ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล¹ และ มนตรี ปัญญาทอง²

Umaporn Suwaja¹, Nathitakarn Phayakka^{1*}, Panuphan Prapatigul¹ and
Montri Punyatong²

¹ สาขาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

² สาขาสัตวศาสตร์ ภาควิชาสัตวศาสตร์และสัตว์น้ำ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² Division of Animal Science, Department of Animal and Aquatic Science, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรรายย่อยต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่ในระบบอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่รายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 148 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรร้อยละ 52.70 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.43 ปี ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 2.82 ปี รายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 2,099.26 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 2,401.64 บาทต่อเดือน หนี้สินเฉลี่ย 116,058.78 บาท ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เฉลี่ย 3.38 ครั้งต่อเดือน 2) ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่ง การฆ่าสัตว์ และการจัดการของเสีย อาหารสัตว์ การเก็บรักษาและการบรรจุหีบห่อ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์อยู่ในระดับมาก ยกเว้นแหล่งที่มาของไก่ไข่และการจัดเก็บบันทึกข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ได้แก่ เพศ และค่าใช้จ่าย ($P < 0.05$) และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ($P < 0.01$) สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 16.8 4) เจ้าหน้าที่ควรมีการเข้าไปติดตามหรือให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเกษตรกรขาดความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์

คำสำคัญ: ความคิดเห็น; ไก่ไข่อินทรีย์; เกษตรกรรายย่อย; เชียงใหม่

ABSTRACT: The objective of this research was to determine the factors related to the opinions of smallholder farmers on converting to organic laying hens in Chiang Mai. The subjects were 148 laying hen smallholder farmers. The data of the research was collected using interview schedules and was analyzed using descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using Stepwise multiple regression analysis. The result showed that 1) The most smallholder farmers were male (52.70%) with an average age of 53.43 years. They had experience in keeping laying hens of an average of 2.82 years. Farmers had an average income of 2,099.26 baht per month and had an average cost of keeping layer hens farming of 2,401.64 baht per month. They had an average debt of 116,058.78 baht and perceived information on organic layer chicken farming

* Corresponding author: nathitakarn.p@gmail.com

Received: date; March 29, 2022 Accepted: date; August 1, 2022 Published: date; , 2022

on an average of 3.38 times per month. 2) The opinion score of converting to organic laying hens of smallholder farmers from overall was at a high score; housing and outdoor rearing, animal health management, farm management, transportation, slaughter, waste management, animal feed, packaging, storage, the converting of the production system into an organic livestock production system were at a high score. Sources of animals and data recording were at moderate score. 3) The significant factors positively correlating with the opinions of smallholder farmers on converting to organic laying hens were gender, costs of laying hens farming ($P < 0.05$), and perceiving organic laying hen farming information ($P < 0.01$) which can be predicted at 16.8%. 4) Officials should regularly ensure that farmers receive required knowledge because farmers may lack knowledge in organic laying hens.

Keywords: opinion; organic laying hens; smallholder farmers; Chiang Mai

บทนำ

การดูแลและรักษาสุขภาพร่างกายในคนวัยทำงานและผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเลือกรับประทานอาหารที่ดี มีประโยชน์และปลอดภัย ดังนั้นการทำการเกษตรในปัจจุบันจึงต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ซึ่งการเลี้ยงสัตว์ในระบบอินทรีย์ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ช่วยเกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ และช่วยให้ผู้ที่รักสุขภาพมีทางเลือกในการบริโภคผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่มีความปลอดภัย (สุคิพ และ นริศรา, 2565) การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ถือเป็นการผลิตสินค้าทางปศุสัตว์ในระบบอินทรีย์ ปลอดภัย และมีความสอดคล้องกับมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ โดยไก่ไข่จะมีความเป็นอยู่อย่างอิสระ ส่งผลให้ไก่ไข่ได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น การคลุกฝุ่น การไถ่ขน การจิกกินพืช และแมลง ร่วมด้วยกับการจัดการสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ดี เป็นต้น ซึ่งส่งผลทำให้ไก่ไข่ไม่มีความเครียด มีความสุข สุขภาพแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค ลดการใช้จ่ายป้องกันหรือรักษา อีกทั้งยังช่วยให้ประหยัดต้นทุนทั้งด้านโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง รวมทั้งอาหารสำหรับไก่ไข่ให้กับเกษตรกร (กานดา และ ชลัท, 2560) นอกจากนี้ราคาไข่ไก่อินทรีย์ยังสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าไข่ไก่ในระบบการเลี้ยงแบบปกติหลายเท่า เนื่องจากการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์มีความเสี่ยงต่อปริมาณผลผลิตไข่ไก่ แต่อย่างไรก็ตามคุณภาพของไข่ไก่ที่ได้ดีกว่าการเลี้ยงไก่ไข่ในระบบปกติ และมีระบบการตรวจรับรองที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค (ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กรมปศุสัตว์, 2556)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่ไข่มากที่สุดเป็นอันดับที่สามของภาคเหนือ รองจากจังหวัดน่านและจังหวัดเชียงราย จากการรายงานข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2562 มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.26 ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรรายย่อยผู้เลี้ยงไก่ไข่ (จำนวน 10 - 200 ตัว) ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 529 ราย (กรมปศุสัตว์, 2562) ในส่วนของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการตรวจสอบประเมินสถานประกอบการ การจัดอบรมมาตรฐานฟาร์มปศุสัตว์อินทรีย์ให้แก่เกษตรกรที่ขอรับรองฟาร์ม ส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านระบบการผลิตปศุสัตว์ให้กับเกษตรกร อย่างไรก็ตามพบว่า เกษตรกรรายย่อยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ นั้นยังมีการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งเกษตรกรเข้าร่วมการอบรมระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์และผ่านการรับรองมาตรฐานการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในระบบอินทรีย์น้อยมาก เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่รายย่อยในพื้นที่ยังไม่ให้ความสนใจกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรบางรายประสบปัญหาระหว่างการปรับเปลี่ยนเป็นฟาร์มระบบอินทรีย์ ซึ่งยังไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ที่กำหนดไว้ จึงตัดสินใจหันกลับไปเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในรูปแบบการเลี้ยงแบบดั้งเดิม (ณัฐนิชา, 2563)

ดังนั้นการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อเกษตรกรที่มีความสนใจในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์งานวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของเกษตรกรรายย่อยต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 4) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน ดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้ตรงเป้าหมาย และเกษตรกรยอมรับการปรับเปลี่ยนการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในระบบแบบดั้งเดิมไปเป็นการเลี้ยงในระบบอินทรีย์ได้ตรงตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์อย่างถูกต้องและยั่งยืน

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรรายย่อยผู้เลี้ยงไก่ไข่ (จำนวน 10 – 200 ตัว) ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 529 ราย (กรมปศุสัตว์, 2562) เนื่องจากเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ที่มีฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้ง่าย คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.07 เนื่องจากประชากรมีความคล้ายคลึงกัน (บุญธรรม, 2540) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 148 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่กลับคืน (Lottery method)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close – ended question) และปลายเปิด (Open – ended question) ซึ่งได้มีการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการตามแบบ Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึงเมษายน พ.ศ. 2564 โดยแบ่งเนื้อหาของการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกรรายย่อย ประกอบด้วย ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ไข่ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ ขนาดพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่ไข่ จำนวนช่องทางการจำหน่ายผลผลิตไข่ไก่ รายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในปี พ.ศ. 2563 แหล่งเงินทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายสำหรับใช้เลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในปี พ.ศ. 2563 และภาวะหนี้สินคงค้าง และข้อมูลด้านสังคม จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีตำแหน่งทางสังคม การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในปี พ.ศ. 2563 และการได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในปี พ.ศ. 2563 โดยข้อคำถามในส่วนนี้ใช้ลักษณะคำถามปลายปิด

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์นั้นเป็นไปตามแบบประเมินมาตรฐานฟาร์มปศุสัตว์อินทรีย์ ซึ่งสร้างขึ้นบนพื้นฐานมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเทศไทย (มกท.) แบ่งออกเป็น 9 ด้าน จำนวน 36 ข้อ ได้แก่ ด้านที่ 1 แหล่งที่มาของไก่ไข่ ด้านที่ 2 การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ ด้านที่ 3 อาหารสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ด้านที่ 4 การจัดการสุขภาพสัตว์ ด้านที่ 5 การจัดการฟาร์ม การขนส่ง และการฆ่าสัตว์ ด้านที่ 6 โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย ด้านที่ 7 การจัดการของเสีย ด้านที่ 8 การจัดเก็บบันทึกข้อมูล และด้านที่ 9 การเก็บรักษา และการบรรจุหีบห่อ ประเด็นข้อคำถามในส่วนนี้ใช้ลักษณะข้อคำถามปลายปิดแบบประเมินค่า 3 ระดับ ซึ่งปรับมาจากมาตรวัดวิธีของ Likert Scale โดยได้กำหนดค่าคะแนน ดังนี้

- 1 คะแนน เท่ากับ มีความคิดเห็นที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ได้
- 2 คะแนน เท่ากับ มีความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ได้
- 3 คะแนน เท่ากับ มีความคิดเห็นที่สามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ได้

ตอนที่ 3 ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร โดยคำถามในส่วนนี้ใช้ลักษณะคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด มาอธิบายข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกร ในส่วนของการวิเคราะห์ความคิดเห็นของเกษตรกร แปลผลแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.67 คะแนน เท่ากับ ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.68-2.35 คะแนน เท่ากับ ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 2.36-3.00 คะแนน เท่ากับ ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้ ระดับมาก

และใช้สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) แบบขั้นตอน (Stepwise Method) ทั้งนี้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 52.70 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.43 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์การเลี้ยงไก่เฉลี่ย 2.82 ปี มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในส่วนที่เหลือจากการบริโภค ทั้งนี้เกษตรกรเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่เฉลี่ย 312.77 ตารางเมตร โดยมีพื้นที่เลี้ยงมากที่สุด 800 ตารางเมตร และมีพื้นที่น้อยที่สุด 3 ตารางเมตร มีจำนวนช่องทางการจำหน่ายผลผลิตไข่ไก่อย่างน้อย 1 ช่องทาง โดยจำหน่ายไข่ไก่ผ่านทางช่องทางตลาดชุมชนมากที่สุด ในปี พ.ศ.2563 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่เฉลี่ย 2,099.26 บาทต่อเดือน โดยเกษตรกรร้อยละ 81.76 ใช้เงินทุนของตนเองในการเลี้ยงไก่ มีค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงไก่เฉลี่ย 2,401.64 บาทต่อเดือน ในขณะที่เกษตรกรมีภาระหนี้สินคงค้างเฉลี่ย 116,058.78 บาท ทั้งนี้เกษตรกรร้อยละ 52.03 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 70.42 ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จากเจ้าหน้าที่และค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 3.38 ครั้งต่อเดือน และเกษตรกรร้อยละ 51.35 ได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยโดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ รวมทั้งสนับสนุนแม่พันธุ์ไก่ไข่ และอุปกรณ์ที่ใช้ภายในฟาร์ม (Table 1)

Table 1 Basic personal characteristics of individual farmers and socio-economic factors of smallholder farmers

n=148

Variables	%	$\bar{X}$	S.D.
1. Gender			
1 = male	52.70		
0 = female	47.30		
2. Age (years)		53.43	13.870
3. Education level (years)		8.69	4.851
4. Laying hens experiences (years)		2.82	2.561
5. Farming area (Square Meter)		312.77	769.082
6. Number of distribution Channel (Channel)		0.91	0.642
7. Income from laying hen farming (Bath)		2,099.26	3,179.526
8. Debt (Bath)		116,058.78	411,211.925
9. Funding Source			
1 = ever	81.76		
0 = never	18.24		
10. Costs from laying hen farming (Bath)		2,401.64	7,462.015
11. Social position			
1 = ever	74.32		
0 = never	25.68		
12. Perceiving organic laying hen farming information			
1 = ever	70.27		
0 = never	29.25		
13. Receiving promotion from government or government agencies			
1 = ever	51.35		
0 = never	48.65		

Remark; Independent variables 1, 9, 11, 12, and 13 presented in the form of Dummy Variable

การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดเชียงใหม่

พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.47$) (Table 2) ซึ่งหมายความว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก ที่จะปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ เนื่องจาก หากปรับเปลี่ยนจากการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ไปเป็นแบบอินทรีย์ได้สำเร็จจะทำให้ได้บริโภคไข่ไก่ที่มีโภชนาการสูง ปลอดภัย และสามารถนำไข่ไก่อินทรีย์ไปจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าไข่ไก่ทั่วไป นอกจากนี้ยังลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่าการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ทั่วไปและพัฒนาไปเป็นอาชีพหลักที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้สามารถแสดงระดับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีรายละเอียดดังนี้

ด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย ($\bar{X} = 2.63$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อยได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การจัดสรรพื้นที่

ภายในโรงเรือนให้มีรั้วไข่เพียงพอเพื่อการวางไข่และคอกนอนที่เหมาะสมกับพฤติกรรมสัตว์ โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่มิพื้นแข็งที่คลุมด้วยวัสดุรองพื้น เช่น แกลบ ฟาง ขี้เลื่อย ทราย หรือ หญ้า เป็นต้น การหลีกเลี่ยงใช้แสงไฟในการเร่งผลผลิตไข่ไก่ การขังไข่ไข้อยู่ภายในโรงเรือนชั่วคราว และมีช่วงปล่อยอิสระออกภายนอกโรงเรือน

ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ ($\bar{X} = 2.60$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การคัดแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูง เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค การหลีกเลี่ยงการให้ยาปฏิชีวนะเพื่อป้องกันโรค และไม่ใช่สารเร่งเจริญเติบโตหรือเพิ่มผลผลิต การมีวิธีการป้องกันโรคก่อนเข้าโรงเรือนเพื่อลดการก่อโรคจากสัตว์พาหะ และคนได้อย่างเหมาะสม การเลือกใช้สมุนไพรที่ปลูกไว้บริเวณฟาร์มมาเสริมภูมิคุ้มกันโรคให้ไก่ไข่ก่อนจะเข้ายาแผนปัจจุบันที่อยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์ในกรณีเมื่อมีสัตว์ป่วย

ด้านการจัดการฟาร์ม การขนส่ง และการฆ่าสัตว์ ($\bar{X} = 2.59$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการจัดการฟาร์ม การขนส่ง และการฆ่าสัตว์ได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การจัดการไข่ไข่โดยให้ได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ และสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสม การจัดการพื้นที่เลี้ยงเพียงพอให้ไข่ได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติอย่างเป็นอิสระ พื้นที่เลี้ยงไข่ไข่ปลอดสารเคมีใด ๆ หรือหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมี การหลีกเลี่ยงให้เกิดความเครียด ตื่นกลัว ทรมานน้อยที่สุดในขณะการขนส่งและการฆ่าสัตว์ และป้องกันกันการปะปน ปนเปื้อนกับผลผลิตที่ไม่ใช่อินทรีย์

ด้านการจัดการของเสีย ($\bar{X} = 2.59$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการจัดการของเสียได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การนำซากไก่ตายไปเผาหรือฝังกลบเพื่อควบคุมโรค การจัดการของเสียในบริเวณพื้นที่เลี้ยงไข่ไข่ ไม่ให้ทำลายทรัพยากรดินและน้ำ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของไนโตรเจนและแบคทีเรียก่อโรค และการจัดการมูลสัตว์หรือวัสดุรองพื้น โดยนำมาทำปุ๋ยใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม และการจัดสรรพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บของเสีย ได้แก่ บ่อหมัก บ่อทิ้งซาก เป็นต้น

ด้านอาหารสัตว์ ($\bar{X} = 2.47$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านอาหารสัตว์ได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การใช้พืชที่ปลูกภายในพื้นที่ฟาร์มของตนเองมาใช้ในการผสมอาหารมากที่สุด เช่น มะละกอสุก ต้มกล้วยดิบ เป็นต้น การใช้วัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตรมาเป็นแหล่งอาหารควบคู่กับอาหารสำเร็จรูป การเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบอาหารที่เชื่อถือได้ และในกรณีถ้าเกษตรกรไม่สามารถจัดหาวัตถุดิบอาหารสัตว์อินทรีย์ได้ทั้งหมด โดยอาหารสัตว์ที่ต้องมีส่วนของวัตถุดิบที่ผลิตในระบบอินทรีย์ตามที่กำหนด (80% ของวัตถุดิบ)

ด้านการเก็บรักษาและการบรรจุหีบห่อ ($\bar{X} = 2.43$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการเก็บรักษาและการบรรจุหีบห่อได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การมีผลผลิตไข่ไข่ก่อนที่หมดช่วงกระบวนการผลิต การป้องกันการปนเปื้อนจากสารที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการผลิตแบบอินทรีย์ และการจัดการแยกกันระหว่างผลผลิตที่เป็นอินทรีย์กับผลผลิตที่ไม่ใช่อินทรีย์ไม่ให้ปะปนกัน การติดตามและแสดงความเป็นสินค้าอินทรีย์อย่างชัดเจนในการบรรจุหีบห่อและในขณะเก็บรักษาให้ติดป้ายบ่งชี้เพื่อป้องกันการปะปนกับไข่ไข่ที่ไม่ได้มาจากระบบอินทรีย์

ด้านการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ ($\bar{X} = 2.41$) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานด้านการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การสร้างแนวกันตาข่ายในการแบ่งเขตพื้นที่อินทรีย์ชัดเจนและเพียงพอเพื่อไม่ให้เสี่ยงจากสารเคมีต้องห้าม การนำเข้าสู่ระยะการปรับเปลี่ยนโดยต้องเลี้ยงในระบบอินทรีย์ไม่ต่ำกว่า 6 สัปดาห์ในกรณีถ้าเกษตรกรมีการนำพันธุ์ไข่ไข่จากรุ่นจากฟาร์มทั่วไปมาเลี้ยง การนำเข้าสู่ระยะการปรับเปลี่ยนเป็นระบบอินทรีย์ (พืชล้มลุก 12 เดือน และพืชยืนต้น 18 เดือน) ในกรณีถ้าเกษตรกรมีพื้นที่การปลูกพืชและพืชอาหารสัตว์ที่ยังมีการใช้สารเคมี และในกรณีถ้าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์และสัตว์เข้าสู่ระยะการปรับเปลี่ยนพร้อมกัน เมื่อพื้นที่ได้รับการรับรองแล้วผลผลิตปศุสัตว์จะต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ตามที่กำหนดเช่นกัน

ด้านแหล่งที่มาของสัตว์ ($\bar{X} = 2.29$) ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าไม่แน่ใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านแหล่งที่มาของสัตว์ได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การเลือกใช้ชนิดพันธุ์และสายพันธุ์ที่สามารถปรับตัวและต้านทานโรคได้ดี และในกรณีที่เกษตรกรนำพันธุ์ไก่ไข่รุ่นจากฟาร์มทั่วไปมาเลี้ยง จะต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่ระบบอินทรีย์ก่อน การเลือกพันธุ์ไก่ไข่ที่มีลักษณะตามที่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์กำหนด โดยเป็นพันธุ์ไก่ไข่ที่เกิดจากฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบเกษตรอินทรีย์มาเลี้ยง และการเข้าถึงแหล่งพ่อแม่พันธุ์ไก่ไข่อินทรีย์ที่มีความน่าเชื่อถือได้ โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นว่า การนำพันธุ์ไก่ไข่เข้าสู่ระบบการปรับเปลี่ยนเป็นระบบอินทรีย์มีระยะเวลานาน ทั้งนี้เกษตรกรได้มีการซื้อพันธุ์ไก่ไข่มาจากร้านค้าและผู้ประกอบการในท้องถิ่น ทำให้ไม่ทราบแหล่งที่มาของพันธุ์ไก่ไข่ที่แท้จริง นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่ทราบแหล่งจำหน่ายพันธุ์ไก่ไข่ที่มีระบบจัดการแบบอินทรีย์ในพื้นที่ จึงไม่สามารถเข้าแหล่งพันธุ์ไก่ไข่อินทรีย์ที่มีความน่าเชื่อถือได้

ด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ($\bar{X} = 2.28$) ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายถึง เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นว่าไม่แน่ใจว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูลได้ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การบันทึกการให้ผลผลิตไข่ไก่ต่อวัน การบันทึกปริมาณอาหารสัตว์ที่ให้ไก่แต่ละครั้ง การบันทึกรายรับ รายจ่ายภายในฟาร์ม และการบันทึกการดูแลสุขภาพสัตว์และการรักษาสัตว์เป็นประจำ โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่เป็นฟาร์มขนาดเล็ก จึงมองว่าการจดบันทึกรายละเอียดภายในฟาร์มนั้นมีความยุ่งยาก และมีรายละเอียดมากเกินไป ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไก่ไข่เพื่อเป็นกิจกรรมเสริม จึงไม่ได้ใส่ใจกับการจดบันทึกรายละเอียดภายในฟาร์มมากเท่าที่ควร

Table 2 Level of opinion on converting to organic laying hen farming

n=148

Opinion on converting to organic laying hen farming	Mean	S.D.	Level
1. Housing and release rearing	2.63	0.469	high
2. Animal health management	2.60	0.451	high
3. Farm management, transport and slaughter	2.59	0.425	high
4. Waste management	2.59	0.427	high
5. Animal feed	2.47	0.510	high
6. Packaging and storage	2.43	0.611	high
7. Converting of the production system into an organic livestock production system	2.41	0.553	high
8. Source of animal	2.29	0.603	moderate
9. Data recording	2.24	0.729	moderate
Total	2.47	0.374	high

Remark; 1.00-1.67 = low, 1.68-2.35 = moderate, 2.36 – 3.00 = high

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่

ผลการทดสอบตัวแปรโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) พบว่า ไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ จำนวน 13 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (X_1) , อายุ (X_2) , ระดับการศึกษา (X_3) , ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ไข่ (X_4) , จำนวนพื้นที่สำหรับใช้เลี้ยงไก่ไข่ (X_5) , จำนวนช่องทาง

จำหน่ายผลผลิตไข่ไก่ (X_6), รายได้เฉลี่ยจากการเลี้ยงไก่ไข่ (X_7), ภาระหนี้สินคงค้าง (X_8), แหล่งเงินทุนการผลิต (X_9), ค่าใช้จ่ายสำหรับใช้เลี้ยงไก่ไข่ (X_{10}), การมีตำแหน่งทางสังคม (X_{11}), การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (X_{12}) และการได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (X_{13}) (ตัวแปรอิสระเชิงคุณภาพ (X_1, X_9, X_{11}, X_{12} , และ X_{13}) นำเข้าสู่การวิเคราะห์ถดถอยในรูปแบบตัวแปรหุ่น (Dummy Variable)) กับตัวแปรตาม 1 ตัวแปร คือ ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple coefficient of determination: R^2) เท่ากับ 0.168 ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 16.8 โดยตัวแปรทั้ง 13 ตัวแปร มีตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ เพศ (X_1) และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่ไข่ (X_{10}) มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (X_{12}) มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Table 3) โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยดังกล่าวได้ว่า

เพศ (X_1) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์พหุการณ (B) = 0.142 และค่า P = 0.014 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรเพศชายเพิ่มขึ้น 1 คน ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพิ่มขึ้น 0.142 คะแนน อาจเนื่องจากเกษตรกรเพศชาย มีการตัดสินใจที่เด็ดขาด มีความมั่นใจในตนเองสูง มีความกล้าที่จะปรับเปลี่ยน และเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่หลักในการประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งสอดคล้องกับอภิเดช และคณะ (2562) ได้อธิบายว่า เพศชายเป็นแรงงานหลักในการทำการเกษตร มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ในการเพาะปลูกเป็นหลัก อีกทั้งอาคม (2552) ได้อธิบายว่า การทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศชายที่มีบทบาทความเป็นผู้นำครอบครัว ทำให้มีบทบาทในการทำการเกษตรอินทรีย์มากกว่าเพศหญิง

ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ (X_{10}) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์พหุการณ (B) = 9.350E-6 และค่า P = 0.016 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงไก่ไข่เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพิ่มขึ้น 9.350E-6 คะแนน อาจเนื่องจากเกษตรกรได้มีการลงทุนในการเลี้ยงไก่ไข่ทั่วไป ได้แก่ ค่าวิตามินบำรุง และค่าวัสดุรองพื้นโรงเรือน โดยเฉพาะค่าอาหารไก่สำเร็จรูปที่มีราคาแพง ทั้งนี้การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จะสามารถลดต้นทุนส่วนนี้ได้ ส่งผลให้เกษตรกรที่มีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่ไข่มาก มีความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับอาคม (2552) ได้อธิบายว่า การทำเกษตรอินทรีย์เป็นการทำการเกษตรที่ลดการใช้สารเคมีต่าง ๆ ทำให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายจากการทำเกษตรกรรมลงได้

การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (X_{12}) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์พหุการณ (B) = 0.247 และค่า P = 0.000 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เกษตรกรรายย่อยที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพิ่มขึ้น 1 ครั้ง มีความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพิ่มขึ้น 0.247 คะแนน เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือผู้เชี่ยวชาญ และหรือมีการค้นหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกษตรกรรายย่อยนั้นเกิดการรับรู้ มีการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ตนเองทำอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้เห็นถึงข้อดีข้อเสีย และเกิดเป็นความเข้าใจในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีแนวโน้มความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์มากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าเกษตรกรนั้นได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในด้านลบมาก ก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีแนวโน้มความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ ภาณุพันธุ์ (2558) ได้อธิบายว่า หากเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับระบบผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ในเชิงลบมาก ส่งผลให้การยอมรับระบบผลิตปศุสัตว์ลดน้อยลง

Table 3 Regression coefficient of independent variable with smallholder farmers' Opinion of converting to organic laying hen farming

Variable	Unstandardized Coefficients (B)	t	P-value
(Constant)	2.202	36.502	0.000
Gender (X ₁)	0.142	2.488*	0.014
Costs from laying Hen Farming (X ₁₀)	9.350E-6	2.444*	0.016
Perceiving Organic Laying Hen Farming Information (X ₁₂)	0.247	3.980**	0.000
R = 0.410 R ² = 0.168 SEE = 0.345 F = 9.675 P-value = 0.000 DW = 1.885			

Remark: * Statistically significant level at 0.05; ** Statistically significant level at 0.01

ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะของเกษตรกรรายย่อย

ปัญหาในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (ร้อยละ 25.00) อาจเนื่องมาจากการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ยังมีน้อย และมีผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาควิชาการเข้าไปส่งเสริมยังไม่ทั่วถึง ทำให้เกษตรกรขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ที่ถูกต้อง อีกประเด็นรองลงมา คือ อาหารสัตว์อินทรีย์หายากในพื้นที่ (ร้อยละ 24.32) อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบแหล่งที่ปลูกพืชอินทรีย์ภายในพื้นที่ และไม่มีเกษตรกรรายใดที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ในระบบอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่หันไปใช้อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงไก่ไข่ ที่มีราคาแพง ส่งผลให้ต้นทุนด้านอาหารสัตว์สูง ทั้งนี้เมื่อเกษตรกรนั้นขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ที่ถูกต้อง ประกอบกับการที่วัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่หายาก จึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับ วรศิลป์ (2561) ได้อธิบายว่า เนื่องจากไม่มีเกษตรกรในพื้นที่ปลูกวัตถุดิบอาหารสัตว์อินทรีย์ เช่น ข้าวโพด และถั่วเหลือง ส่งผลให้ไม่มีวัตถุดิบอาหารสัตว์ในระบบอินทรีย์ที่จะนำมาใช้ผสมเป็นอาหารไก่ ซึ่งเป็นปัญหาระดับท้องถิ่นในการพัฒนาการเลี้ยงไก่ในระบบปล่อยอิสระเพื่อเข้าสู่ระบบการเลี้ยงแบบอินทรีย์

ความต้องการการส่งเสริมจากภาครัฐในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้ภาครัฐจัดการอบรมในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ (ร้อยละ 41.22) เช่น การจัดการฟาร์ม การใช้สมุนไพรในการเสริมภูมิคุ้มกันโรค การผลิตสูตรอาหารสำหรับไก่ไข่อินทรีย์ หรือมีความต้องการให้เผยแพร่ความรู้การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ อาจเนื่องมาจากการเกษตรกรมีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่น้อย มีต้นทุนอาหารสำเร็จรูปสูง แต่ต้องการลดต้นทุนในการเลี้ยงไก่ไข่ และมีความสนใจในการเลี้ยงปศุสัตว์อินทรีย์ ทั้งนี้การจัดการอบรมหรือการเผยแพร่ความรู้ทางสื่อช่องทางต่าง ๆ จึงเป็นการแก้ปัญหาการขาดความรู้ของเกษตรกรได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาควิชาการเข้าไปส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพื่อเป็นการช่วยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ให้แก่เกษตรกร (ร้อยละ 27.70) อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่มีความสนใจในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาแหล่งจำหน่ายพันธุ์ไก่ไข่ที่มาจากฟาร์มระบบอินทรีย์หายากในพื้นที่ ปัญหาวัตถุดิบอาหารอินทรีย์ในพื้นที่หายาก ปัญหาด้านการจัดการฟาร์มปศุสัตว์อินทรีย์ที่ถูกต้อง ปัญหาผลผลิตไก่ไข่น้อยลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรได้ ทั้งนี้เมื่อผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และภาควิชาการเข้าไปส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์อย่างสม่ำเสมอจะทำให้การปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรนั้นประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในช่วงแรก (ร้อยละ 15.54) เช่น การสนับสนุนเงินทุน การสนับสนุนแม่พันธุ์ไก่ไข่ การสนับสนุนต่อโรงในเรื่องอาหารสำหรับเลี้ยงไก่ไข่ การสนับสนุนในเรื่องยา วัคซีน และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกภายในฟาร์ม เป็นต้น อีกประเด็นรองลงมาก็คือ เกษตรกรเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เข้ามาให้ความรู้ ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์อย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 13.51) เพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ ปรับปรุงแก้ไขปัญหานำไปสู่การปฏิบัติตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง

สรุป

เกษตรกรรายย่อยเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53 ปี มีประสบการณ์การเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 3 ปี มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่ไข่เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายในส่วนที่เหลือจากการบริโภค ทั้งนี้เกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่เป็นอาชีพเสริม โดยมีพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 313 ตารางเมตร มีจำนวนช่องทางการจำหน่ายผลผลิตไข่ไก่อย่างน้อย 1 ช่องทาง โดยจำหน่ายไข่ไก่ผ่านทางช่องทางตลาดชุมชนมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2563 มีรายได้จากการเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 2,100 บาท เกษตรกรใช้เงินทุนของตนเองในการเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงไก่ไข่เฉลี่ย 2,400 บาทนอกจากนี้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จากเจ้าหน้าที่และค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตและได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์จากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยโดยการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ รวมทั้งสนับสนุนแม่พันธุ์ไก่ไข่ และอุปกรณ์ที่ใช้ภายในฟาร์ม

ความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยภาพรวมมีแนวโน้มต่อการปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ในระดับมาก แต่ยังคงมีความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในด้านแหล่งที่มาของไก่ไข่และด้านการจัดเก็บบันทึกข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ภายในฟาร์มอย่างละเอียด โดยเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าขั้นตอนนี้มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ประกอบกับการเลี้ยงไก่ไข่นี้เป็นเพียงอาชีพเสริม จึงไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก รวมถึงไม่ทราบแหล่งที่มาหรือแหล่งจำหน่ายพันธุ์ไก่ไข่ที่มาจากระบบฟาร์มอินทรีย์ในพื้นที่ จึงทำให้เกษตรกรนั้นไปซื้อพันธุ์ไก่ไข่จากร้านค้าและผู้ประกอบการในท้องถิ่น ส่งผลเกษตรกรไม่สามารถทราบถึงแหล่งที่มาอย่างแท้จริงของพันธุ์ไก่ไข่เหล่านั้น

การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ พบว่า มีตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ เพศ ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์มีความสัมพันธ์ต่อระดับความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรรายย่อยในเชิงบวก

ปัญหาหลักในการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรขาดความรู้ในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ และอาหารสัตว์อินทรีย์ในพื้นที่หายาก เกษตรกรจึงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาควิชาการจัดการฝึกอบรมในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เพื่อชี้แนะแนวทางการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ให้แก่เกษตรกร โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในช่วงแรก และมีการติดตามให้คำแนะนำในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ

อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์นั้นจะสำเร็จได้ ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุด คือ ตัวเกษตรกรเองต้องมีการพัฒนาการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์อยู่ตลอดเวลา ควรมีการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ เพื่อเป็นการเรียนรู้และเพิ่มทักษะการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ให้กับตนเอง ควบคู่ไปกับการเข้าไปช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ และภาควิชาการอย่างสม่ำเสมอ หากเกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ได้สำเร็จ การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ถือเป็นอาชีพทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้อย่างมั่นคงให้แก่เกษตรกรได้

ข้อเสนอแนะ

1) เนื่องจากเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่การเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ในด้านแหล่งที่มาของสัตว์และการจัดเก็บบันทึกข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐควรมีการให้คำแนะนำแหล่งที่มาหรือแหล่งจำหน่ายพันธุ์ไก่ไข่ที่มาจากฟาร์มระบบอินทรีย์ และส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ภายในฟาร์ม ทำให้ทราบถึงรายละเอียดของปัจจัยการผลิต โดยสามารถนำมาปรับปรุงเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ต่อไป

2) เนื่องจากเกษตรกรนั้นยังขาดความรู้ในเรื่องการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ หน่วยงานภาครัฐหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านไก่ไข่อินทรีย์ควรจัดการอบรมวิธีการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเพศชายที่มีความเป็นผู้นำ มีประสบการณ์เลี้ยงไก่ไข่มาก มีความกล้าที่จะปรับเปลี่ยนจากสิ่งที่ทำอยู่ดั้งเดิมให้ได้รับรู้ถึงข้อดีการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ผ่านช่องทางข่าวสารต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกษตรกร

เข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้ง่าย เพื่อให้เกษตรกรได้สั่งสมความรู้ จนเกิดเป็นความเข้าใจในการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์ นำไปสู่การปฏิบัติ ตามมาตรฐานการเลี้ยงปศุสัตว์อินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- กรมปศุสัตว์. 2562. สถิติเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ปี 2562. แหล่งข้อมูล http://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2562/T6-1-chicken.pdf. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2562.
- กานดา ล้อแก้วมณี และชลัท ทรงบุญธรรม. 2560. การเลี้ยงไก่ไข่ของประเทศไทย (Poultry production in Thailand). คณะทรัพยากรธรรมชาติและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร.
- ณัฐธิดา ตียะสุขเศรษฐ์. 23 สิงหาคม 2563. สัมภาษณ์. นายสัตวแพทย์ชำนาญการพิเศษ. สำนักงานปศุสัตว์เขต 5.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. เจริญผล, กรุงเทพฯ.
- ภาณุพันธุ์ ประภาติกุล. 2558. การยอมรับระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. แก่นเกษตร. 43(2): 319-330.
- วรศิลป์ มาลัยทอง. 2561. สถานภาพ และโอกาสในการพัฒนาการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบปล่อยอิสระสู่ระบบปศุสัตว์อินทรีย์ของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในจังหวัดแพร่. วิจัยและส่งเสริมการเกษตร. 35(2): 895-902.
- ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กรมปศุสัตว์. 2556. ปศุสัตว์อินทรีย์. แหล่งข้อมูล <http://www.dld.go.th/organic/principle/principle.html>. ค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562.
- สุชีพ ไชยมณี และนริศรา เกิดสุข. 2565. ปศุสัตว์อินทรีย์บนพื้นที่สูง. แหล่งข้อมูล <https://hkm.hrdi.or.th/page/Knowledge/detail/548>. ค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565.
- อภิเดช ชัยพิริยะกิจ, สายสกุล ฟองมูล, พุฒิสรรค์ เครือคำ, ปภพ จีรัตน์, นภารัตน์ เวชสิทธิ์นิรภัย และทวีชัย คำทวี. 2562. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. ผลิตรกรรม การเกษตร. 1(1): 43-53.
- อาคม พรหมเสน. 2552. การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.